

УДК 338.515

Мізюк Б. М., Пенцак Г. С.

ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ ТА РОЗПОДІЛУ ПРИБУТКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ (НА ПРИКЛАДІ ЛДОНКК)

Розглядається процес формування прибутку підприємства. Визначенні основні фактори впливу на прибуток та стратегічні завдання його розподілу.

Ключові слова: прибуток, фактори впливу на прибуток, формування прибутку, розподіл прибутку.

Mizyuk B., Pentsak G.

A PROCESS OF FORMING AND DISTRIBUTION OF ENTERPRISE'S PROFIT

The process of enterprises' income formation is examined. Basic factors of influence on income and strategic task of its distribution are determined.

Keywords: income, factors of influence on an income, forming of income, distribution of profit.

Актуальність дослідження. На сьогоднішній день процес управління прибутком полягає у виробленні та прийнятті управлінських рішень по всіх аспектах його формування, розподілу та використання. Формування прибутку на підприємстві полягає в його аналізі в передплановому періоді та визначенні обсягів та оптимального складу у плановому періоді. Це викликано тим, що прибуток є найважливішим узагальнюючим показником, що характеризує кінцевий результат діяльності підприємства. Від розміру прибутку залежить формування оборотних коштів, виконання зобов'язань перед бюджетом, платоспроможність підприємства, доходи акціонерів, тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Процесом формування та розподілу прибутку займалися багато вітчизняних та зарубіжних вчених. Серед них можна виділити роботи Ю. А. Гре-

ченко [2], М. М. Павлишенко [7], О. М. Костенко [3], Посилаєва [8] та багатьох інших. При цьому недостатньо уваги приділяється питанням оцінки впливу факторів на процес формування прибутку на підприємстві.

Постановка завдання. Метою статті є визначення основних факторів впливу на прибуток, та обґрунтування процесу розподілу прибутку на підприємстві. Оскільки, прибуток є узагальнюючим, кінцевим результатом роботи підприємств та підсумковим показником їх діяльності, необхідно розглядати особливості його формування залежно від сфери діяльності підприємств, галузі господарства, форми власності, розвитку ринкових відносин, тощо.

Новизна. Наукова новизна полягає у комплексному, науковому дослідженні розвитку системи теоретичних, методологічних та практичних

проблем формування і розподілу прибутку підприємства та розробки шляхів їх удосконалення. Провівши дослідження на ЛДОНКК було розроблено конкретні пропозиції, рекомендації пошуків шляхів підвищення ефективності формування та розподілу прибутку.

Виклад основного матеріалу. Важливість прибутку для розвитку підприємства вимагає формування дієвого механізму управління ним. Саме тому, у процесі діяльності підприємство повинно проводити політику максимізації прибутку, що включає:

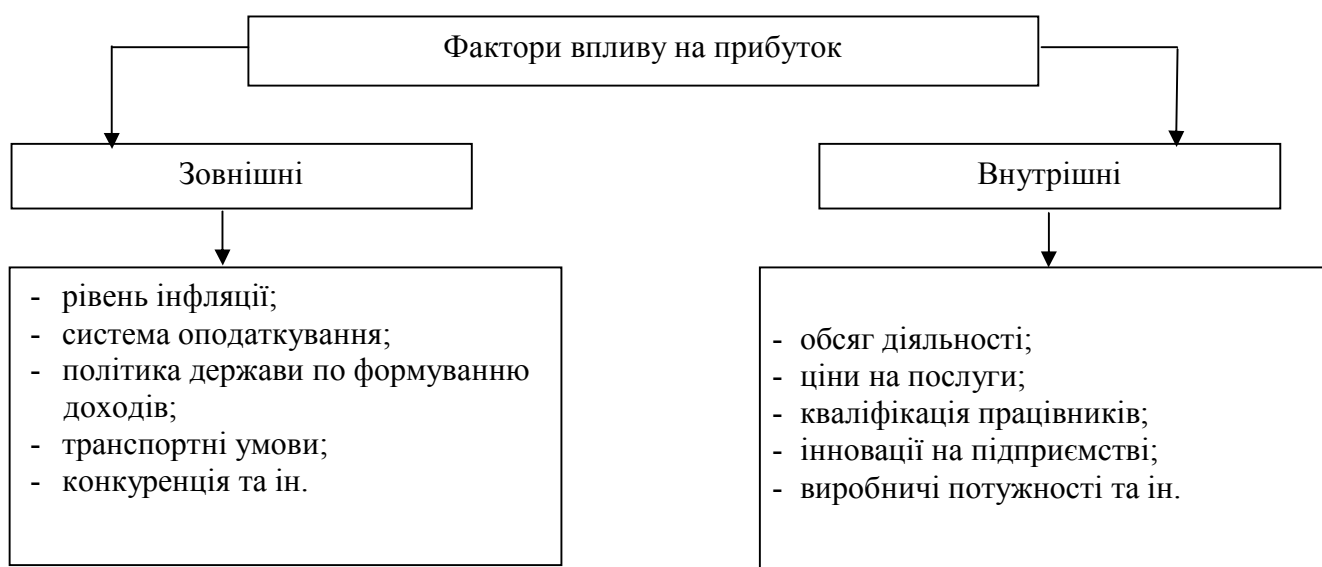
- управління формуванням прибутку;
- управління розподілом і використанням прибутку.

Оскільки, прибуток є основним джерелом фінансування розвитку підприємства, то уся його

Зовнішні фактори, як правило, не залежать від підприємницької діяльності. Фінансовий менеджер повинен їх враховувати при обґрунтуванні управлінських рішень. До них належать фактори, пов'язані із загальною економічною ситуацією, рівнем інфляції, специфікою окремих товарних ринків, впливом природних, географічних, транспортних і технічних умов на виробництво та реалізацію продукції.

Внутрішні фактори є безпосереднім об'єктом впливу з боку управлінської системи підприємства та джерелом збільшення прибутку за рахунок їх втілення в систему конкретних заходів і практичної реалізації. Класифікація основних факторів наведено на рис. 1.

Охарактеризуємо внутрішні та зовнішні фактори, які впливають на прибуток ЛДОНКК.

Рис. 1. Фактори впливу на прибуток

діяльність спрямовується на те, щоб забезпечити зростання прибутку або, принаймні, стабілізувати його на певному рівні протягом тривалого періоду часу.

Розглянемо управління формування та використання прибутку на прикладі Львівського державного обласного навчально-курсового комбінату (ЛДОНКК) – підприємство державної форми власності, що підпорядковується державній адміністрації автотранспорту Міністерства транспорту та зв'язку України і складається з головного підприємства та із безбалансових філій, що знаходяться в районах Львівської області.

Основна сфера діяльності ЛДОНКК – підготовка робітничих кадрів автомобільних професій. Вид економічної діяльності – професійно-технічна освіта.

У процесі формування прибутку необхідно враховувати фактори, що впливають на його обсяг. Більшість авторів поділяють ці фактори на дві великі групи: зовнішні, що не залежать від підприємства, і внутрішні, на які підприємство може безпосередньо впливати.

До зовнішніх факторів віднесемо:

Рівень інфляції. Подорожчання послуг інших галузей господарства, тобто інфляційний тягар, пов'язаний зі зростанням цін на енергоносії впливає на зростання тарифів на паливо-мастильні матеріали, теплову енергію, транспортні послуги, що негативно відбивається на формуванні прибутку на ЛДОНКК та знижує його величину.

Система оподаткування. Згідно з податковим кодексом України, податок на прибуток підприємств і організацій, що належать до основної діяльності транспорту, цивільної авіації та зв'язку, розрахунки з бюджетом провадять у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Існує обернена пропорція між прибутком та податками – чим менше податків підприємство сплачує, тим більше прибутку залишається в розпорядженні підприємства. Згідно закону України “Про оподаткування прибутку підприємств”, прибуток одержаний від діяльності в Україні, оподатковується за ставкою 30 процентів. На сьогоднішній день уряд України планує зниження податку на

прибуток із 25% до 19% на протязі трьох років із щорічним зниженням на 2%. За рахунок цього збільшиться чистий прибуток на ЛДОНКК.

Політика держави по формуванню доходів. Відсутність індексації реальних доходів населення в залежності від темпів інфляції впливає на зниження купівельної спроможності населення, що призводить до зменшення кількості учнів на ЛДОНКК та відповідно зниження прибутку.

Транспортні умови. Зростання тарифікації при проходженні технічного огляду автомобілів та зміна умов страхування транспортних засобів.

Конкуренція. Найбільш небезпечними характеристиками конкурентного оточення для підприємства є рухливість ринку і невизначенність дій конкурентів. ЛДОНКК постійно проводить дослідження конкурентів на ринку, завдяки чому займає лідируючі позиції на ньому.

До внутрішніх факторів віднесемо:

Обсяг діяльності. Розмір прибутку на ЛДОНКК в першу чергу залежить від обсягу його діяльності, чим більше реалізуються послуги, тим більше прибутку отримує підприємство. За останні роки підприємство значно збільшило обсяги реалізації послуг, за рахунок детального вивчення ринку. Оскільки, основна діяльність ЛДОНКК – це курси водіння, то і основний прибуток відповідно надходить саме від надання населенню цієї послуги.

Ціни на послуги. Вивчивши ринок конкурентів, ЛДОНКК прийняло рішення знизити ціни на послуги, чим залучило більше клієнтів і в результаті чого підвищилися прибутки.

нововеденнями у правила дорожнього руху. Проводиться закупівля нових автомобілів та якісне технічне обслуговування існуючого автопарку.

На нашу думку, крім досліджених факторів на розмір прибутку на ЛДОНКК істотний вплив справляють методи регулювання, самостійно визначені підприємством на підставі чинних загальних правил організації бухгалтерського обліку при виборі облікової політики, а саме: методи оцінки активів; вибір порядку нарахування зносу основних засобів, нематеріальних активів; вибір методу оцінювання витрачених виробничих запасів (сировини, матеріалів, палива тощо); вибір порядку списання витрат щодо ремонту основних засобів; вибір способу розподілу непрямих витрат між окремими об'єктами обліку і калькулювання; зміна термінів погашення витрат майбутніх періодів.

Отже, у системі управління прибутком підприємства його формування являє найбільш відповідальний етап. Процес планування прибутку являє собою процес розроблення системи заходів щодо його формування в необхідному обсязі, а також розподіл і ефективне використання відповідно до завдань розвитку підприємства в майбутньому періоді.

В сучасних умовах розвитку економіки підприємства отримали певну самостійність в обранні політики розподілу чистого прибутку. Фіскальні органи, дещо обмежені в правах втручання в процес використання чистого прибутку. Лише ринкові умови господарювання впливають на пріоритетні напрямки розподілу власного прибутку. Це пов'язано з тим, що розвиток конкуренції викликає

Таблиця 1

Динаміка розподілу чистого прибутку на ЛДОНКК за 2007-2009 роки

Назва статті	Сума, тис. грн.			Абсолютні відхилення, тис. грн.	
	2007 рік	2008 рік	2009 рік	2007-2008 рр.	2008-2009 рр.
Відрахування частини чистого прибутку за використання державного майна (15%)	8,5	10,0	22,5	1,5	12,5
Залишок нерозподіленого прибутку минулих періодів (непокритого збитку)	8,9	34,8	60,3	25,9	25,5
Розвиток виробництва	16,0	19,1	22,2	3,1	3,1
Інші фонди (матеріального заохочення)	6,1	12,0	16,0	5,9	4,0
Залишок нерозподіленого прибутку	34,8	60,3	149,7	25,5	89,4

Кваліфікація працівників. ЛДОНКК постійно підвищує кваліфікацію своїх працівників, оскільки цей фактор важливий, адже чим вищий рівень кваліфікації працівників, тим вища продуктивність праці і як результат – більший обсяг реалізації послуг, а відповідно і вищий розмір прибутку підприємства.

Інновації на підприємстві. На ЛДОНКК було проведено ряд рекламних заходів, щодо кращого ознайомлення споживачів з послугами, що надає підприємство.

Виробничі потужності. Кожного року на ЛДОНКК оновлюється тестова система, у зв'язку з

необхідність розширення виробництва, його удосконалення, задоволення матеріальних і соціальних потреб трудових колективів [4, с. 51].

ЛДОНКК самостійно визначає напрями розподілу та використання чистого прибутку. Причому розподіл прибутку здійснюється відповідно до спеціально розробленої програми його формування, що є однією з найскладніших задач загальної політики управління прибутком підприємства [1, с. 34].

Аналіз фінансової звітності показав, що на підприємстві за останні три роки відбувається

збільшення доходів та витрат. Збільшення доходів призводить до збільшення чистого прибутку.

У таблиці 1 наведено динаміку розподілу чистого прибутку на ЛДОНКК за 2007-2009 роки.

Розподіл прибутку є процесом направленим на його майбутнє використання відповідно до цілей і задач розвитку підприємства.

Процес розподілу прибутку на підприємстві включає ряд завдань розв'язок яких дозволяє забезпечити стабільність прибутковості та отримання максимальної вартості підприємства, використання реальних можливостей концепції потужностей з метою створення потенціалу розвитку.

Оптимальний розподіл прибутку на ЛДОНКК направлений на:

- погашення податкових зобов'язань (на основі податкового планування);
- обслуговування залученого в попередніх періодах капіталу;
- формування фондів – коштів і резервів для використання в майбутніх періодах та ін;
- виплату процентів по кредитах, отриманих на поповнення власних обігових коштів, на придбання основних засобів;
- роботи по створенню, освоєнню і впровадженню нової техніки;
- удосконалення технології і організації виробництва;
- технічне переобладнання;
- соціальні програми і преміювання працівників та ін.

Отже, як показують результати дослідження, прибуток є досить складним, інтегральним і багатоаспектним економічним об'єктом, який виконує стимулюючу функцію, але повністю залежить від впливу великої кількості факторів.

Висновки. Провівши дослідження підприємства та дослідивши процес формування та розподілу прибутку, виникає необхідність в його удосконаленні, що передбачає вирішення наступних завдань:

- удосконалити методіку загального та факторного аналізу формування та використання прибутку;
- розглянути та удосконалити класифікацію фінансових результатів та прибутку;
- розглянути систему контролю та розробити заходи щодо удосконалення контролю за формуванням фінансових результатів підприємства;
- правильне обчислення прибутку на підприємстві, використовуючи прямий та аналітичний методи, та розмежування прибутку на: прибуток від реалізації послуг, від реалізації основних фондів та іншого майна, від позареалізаційних доходів і витрат тощо.

Для вирішення завдань необхідно:

- проводити аналітичні дослідження формування фінансових результатів, розподілу прибутку та факторів, що впливають на нього;
- здійснювати прогнозування показників діяльності підприємства;
- розробити алгоритм аналізу дохідності та проводити моделювання з використанням сучасних комп'ютерних технологій;
- постійно проводити наукові дослідження аналізу ринку, поведінки споживачів і конкурентів.

Отже, для ефективного управління підприємством у цілому й таким важливим показником, як прибуток, зокрема, необхідне вдосконалення існуючих інструментів управління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бражко О. Формування прибутку як передумова ефективного функціонування підприємств у ринкових умовах / О. Бражко // Інвестиції: практика та досвід. – 2008. – № 7. – С. 33-36.
2. Греченко Ю. А. До питання про визначення показників прибутку (на прикладі сільськогосподарських підприємств) / Ю. А. Греченко // Вісник ХНАУ. Серія «Економіка АПК і природокористування». – 2009. – № 10. – С. 212-220.
3. Костенко О. М. Формування прибутку в організаційно-правових формах господарювання / О. М. Костенко // Економіка АПК. – 2008. – № 2. – С. 74-76.
4. Кузь І. В. Система розподілу прибутку підприємства: проблеми ідентифікації / І. В. Кузь // Вісник ЖДТУ. – 2009. – № 2 (48). – С. 51-56.
5. Мачулка О. Особливості формування обліково-інформаційного забезпечення щодо використання прибутку державними підприємствами / О. Мачулка // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – № 4. – С. 25-30.
6. Орлов О. О. Планування прибутку підприємств в умовах ринкової економіки: монографія. / О. О. Орлов, С. Г. Рясних, Н. І. Гавловська / – Хмельницький: ХНУ, 2009. – 155 с.
7. Павлишенко М. М. Прибуток: його суть і механізм формування в умовах ринкової економіки / М. М. Павлишенко, Р. М. Горинь // Науковий вісник НЛТУУ : збірник науково-технічних праць. – Львів : НЛТУУ. – 2005. – Вип. 15.5. – С. 321-330.
8. Посилаєва К. І. Підходи визначення прибутку для аналізу ефективності діяльності підприємства / К. І. Посилаєва // Вісник ХНАУ. Серія «Економіка АПК і природокористування». – 2008. – № 7. – С. 83-87.
9. Шваб Л. І. Економіка підприємства: навчальне видання / Л. І. Шваб – К.: Каравела, 2005. – С. 500-501.
10. <http://www.ukrstat.gov.ua> – Державний комітет статистики України.